

# PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

## Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15005257	IES Ramón Menéndez Pidal	A Coruña	2023/2024

## Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Antropoloxía	1º Bac.	4	140

## Réxime

Réxime xeral-ordinario

<b>Contido</b>	<b>Páxina</b>
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	10
4.2. Materiais e recursos didácticos	11
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	11
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	12
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	13
6. Medidas de atención á diversidade	13
7.1. Concreción dos elementos transversais	14
7.2. Actividades complementarias	15
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	15
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	16
9. Outros apartados	16

## 1. Introducción

A materia de Antropoloxía debe ofrecer unha introdución tanto á perspectiva holística e interdisciplinar da antropoloxía como unha oportunidade na comprensión crítica da propia cultura desde as ferramentas da disciplina. A materia ofrece unha oportunidade para adquirir perspectivas múltiples sobre a condición humana (filosóficas, biolóxicas, lingüísticas, socio culturais...) ao mesmo tempo que ofrecer os instrumentos para un cuestionamento do etnocentrismo, androcentrismo e eurocentrismo desde o relativismo cultural. As ferramentas metodolóxicas propias da disciplina (o traballo de campo, estudo de caso, etc.) serán claves na implicación autónoma e activa do alumnado na súa formación.

A materia, sendo optativa con 4 horas semanais, organizase cunha metodoloxía participativa e principalmente por proxectos para favorecer unha aprendizaxe significativa.

Nos dous primeiros trimestres traballarase na adquisición e comprensión das ferramentas teóricas e metodolóxicas da materia para centrarse nun proxecto de traballo de investigación no terceiro.

Os criterios de avaliación e os mínimos indicadores de logro están deseñados cos obxectivos indicados. A programación desenvólvese polo tanto nunha avaliación contínua cara o traballo de investigación do terceiro trimestre.

Esta programación se desenvolve nun IES situado no centro urbano da cidade de A Coruña, próximo á DOMUS, ás bibliotecas municipais Luis Seoane e Durán Loriga, aos edificios centrais de varias institucións, mercado de San Agustín, Museo De Belas Artes e sedes centrais de varias fundacións relevantes da cidade, da Provincia e de Galicia. Centros de interese que nos facilitarán o contacto coa sociedade e as súas pautas culturais.(descripción dos rascos pertinentes para a materia de Antropoloxía).

O grupo de 1 de Bacharelato da materia de Antroploxía está constituído por 18 alumnos e alumnas de entre 16 e 18 anos. Catro destes alumnos son

de nacionalidades extracomunitarias, argentino, hondureño, ucraniana e venezolana, o que nos proporciona unha riqueza cultural moi aproveitable para o desenvolvemento da materia.

## 2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Identificar o obxecto de estudo da antropoloxía, empregando con propiedade os seus conceptos e termos e discernindo entre as súas ramas e escolas para analizar e comprender os problemas propios do seu campo.			2		11	1		1
OBX2 - Entender e valorar as reflexións que a filosofía ven facendo desde os seus inicios sobre a natureza humana, guiada pola intención de atopar aquel ou aqueles elementos que puidesen constituír o feito radical e específico que nos caracteriza, facendo unha comparación histórica das respostas así como confrontándoas coas aportadas por outras ramas do saber, para apreciar que, malia a historicidade das respostas, a cuestión de entender en que consiste ser humano parece que formará parte perenne das interrogacións que nos facemos para dármonos sentido e darllo ao mundo.	1-2		2	1	40	3		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX3 - Examinar o proceso de hominización debuxando a árbore filoxenética do ser humano e reconstruíndo o curso da evolución humana mediante o estudo dos restos fósiles, e clarificar o proceso de humanización identificando os distintos factores que interveñen nel, para manter unha actitude harmoniosa e respectuosa co medio e cos seres vivos, así como unha actitude crítica ante posturas dogmáticas respecto á aparición do ser humano ou ás diferenzas entre individuos e grupos humanos.	2-3	3	2	1	20-31	1-2-4		1
OBX4 - Recoñecer a gran variabilidade da especie humana froito da bioloxía, identificando as achegas relativas á herdanza, a cultura e a interacción co medio ambiente nas poboacións humanas anteriores e actuais, para construír unha actitude crítica e de rexeitamento ante as discriminacións por razón de xénero, orixe racial ou étnica, lugar de nacemento ou veciñanza e unha actitude respectuosa e solidaria con todo ser humano e cos outros animais.	2-3	3	2	1	20-31	1-2-3-4		1
OBX5 - Entender ao ser humano como animal social, e estudar a cultura e a sociedade desde un punto de vista antropolóxico, incidindo nos métodos de investigación e nas diferentes escolas antropolóxicas, comprendendo a importancia da endoculturación e da antropoloxía do parentesco, e analizando o etnocentrismo e o relativismo cultural, para entender a construción social da cultura, a diversidade cultural e as actuais culturas globalizadas.	1-2-5	3	2-4	1-2	40	1-2-3		1
OBX6 - Analizar a importancia da produción cultural, tanto material como inmaterial, para comprender os procesos de patrimonialización cultural, entender e valorar os aspectos e as manifestacións propias da cultura galega, e para poder desenvolver traballos etnográficos ou etnolóxicos sobre a mesma.	1-2-3	3	2-4	1-2	31-40	1-2-3	3	1-2

**Descrición:**

### 3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	O Saber antropológico	Adentrarémonos nas principais características da antropoloxía como estudo multidisciplinar holístico e científico da condición humana	10	15	X		
2	A cuestión humana: Antropoloxía filosófica	Introdución ás grandes concepcións do ser humano na filosofía	10	20	X		
3	Hominización e Humanización: antropoloxía física	Estudo dos grandes elementos e procesos evolutivos (biolóxicos e histórico culturais) definidores do Spiens	20	25	X	X	
4	Homo cultura: a antropoloxía socio cultural	Aproximación a condición socio cultural do ser humano e aos instrumentos metodolóxicos da antropoloxía (relativismo, traballo de campo, observación participante)	20	30		X	
5	Traballo de Campo: Galicia	Realización dun traballo de campo dun aspecto concreto da cultura galega	40	50			X

### 3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	O Saber antropológico	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Definir e concretar o obxecto peculiar de estudo das ramas da antropoloxía.	Expresa por escrito os rasgos das ramas da antropoloxía	PE	67
CA1.3 - Diferenciar a antropoloxía doutros saberes.	Expresa de xeito oral ou escrito os rasgos da antropoloxía con outros saberes		
CA1.1 - Delimitar e precisar o campo de estudo da antropoloxía, así como a súa metodoloxía e as súas técnicas.	Expresa de xeito oral ou escrito os rasgos principais teóricos e metodolóxicos da antropoloxía	TI	33

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> <li>- A Antropoloxía.</li> <li>- Definición.</li> <li>- Obxecto.</li> <li>- Fins.</li> </ul>

<b>Contidos</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Método e técnicas dos estudos antropolóxicos.</li> <li>- Ramas da antropoloxía.</li> <li>- Antropoloxía física.</li> <li>- Antropoloxía sociocultural.</li> <li>- Antropoloxía filosófica.</li> <li>- A antropoloxía e a súa relación con outros saberes.</li> </ul>

<b>UD</b>	<b>Título da UD</b>	<b>Duración</b>
2	A cuestión humana: Antropoloxía filosófica	20

<b>Criterios de avaliación</b>	<b>Mínimos de consecución</b>	<b>IA</b>	<b>%</b>
CA2.1 - Analizar o papel da antropoloxía filosófica entre as outras disciplinas filosóficas mediante a consideración rigorosa do papel que xoga o ser humano na definición mesma desas disciplinas, e a lectura crítica de textos centrais da tradición do pensamento occidental que perfilan esa relación.	Analiza criticamente mediante unha exposición escrita ou oral as teorías filosóficas do ser humano, así como as pensadoras e pensadores máis relevantes.	TI	100
CA2.2 - Reflexionar sobre a situación filosofía na súa análise do ser humano, logo da conformación da antropoloxía sociocultural como ciencia social autónoma e da antropoloxía físicobiolóxica como ciencia natural que estuda a natureza humana, debatendo de xeito argumentado e construtivo sobre a posibilidade dun espazo propio para esa indagación filosófica.	Expresa de xeito oral ou escrito sobre a influencia das achegas da antropoloxía biolóxica na indagación filosófica		
CA2.3 - Repasar as variacións históricas de teorías que, tanto en tradición filosófica, xurdiron para explicar a natureza humana, encadrando esas variacións nas grandes liñas que determinaron as diferenzas entre as distintas épocas da historia da filosofía.	Expresa de xeito oral ou escrito o papel que xoga a concepción do ser humano nos principais modelos de pensamento occidental nas diferentes época e culturas		
CA2.4 - Presentar organizadamente as grandes teorías filosóficas que pretenderon dar co trazo da especificidade dos humanos, usando ferramentas TIC axeitadas e, de ser o caso, confrontando os argumentos desas teorías cos coñecementos aportados, tanto no eido sociocultural como no físico-biolóxico, por outras disciplinas antropolóxicas alleas á filosofía.	Expresa de xeito oral ou escrito os grandes modelos filosóficos utilizando ferramentas TIC integrando aportacións interdisciplinares dun xeito holístico.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

<b>Contidos</b>

## Contidos

- A antropoloxía entre as disciplinas filosóficas.
- A posición ontolóxica do ser humano.
- As raíces antropolóxicas da ética, a estética e a filosofía política.
- A antropoloxía filosófica na era da antropoloxía físico-biolóxica e da antropoloxía sociocultural.
- A idea da natureza humana na tradición filosófica.
- O problema da natureza humana desde outros horizontes culturais.
- Na filosofía antiga.
- No medievo.
- Do renacemento á ilustración.
- Desde o século XIX.
- A busca da especificidade humana.
- Autoconsciencia e consciencia da finitude.
- A linguaxe e o simbolismo.
- A praxe en liberdade.
- As paixóns e os afectos.

UD	Título da UD	Duración
3	Hominización e Humanización: antropoloxía física	25

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Analizar o proceso de hominización, repasando o rexistro de restos fósiles que testemuñan o proceso evolutivo que levou á posibilidade de esclarecer a árbore filoxenética do ser humano ata a aparición da especie homo sapiens, a través do estudo das especies prehomínidas e homínidas.	Analiza os grandes rasgos de xeito escrito o `proceso de hominización no rexistro fósil de homínidos e prehomínidos	PE	33
CA3.2 - Coñecer a humanización como proceso evolutivo de adaptación ao medio, comprendendo a plasticidade biolóxica do ser humano que lle permitiu crear a cultura a través da análise da importancia da linguaxe simbólica, da fabricación de ferramentas, da transmisión de coñecementos e do pensamento abstracto.	Demostra coñecemento da plasticidade biolóxica base da adaptación cultural nos elementos principais (lingua, ferramentas, comunicación e pensamento abstracto)	TI	67

<b>Criterios de avaliación</b>	<b>Mínimos de consecución</b>	<b>IA</b>	<b>%</b>
CA3.3 - Recoñecer a gran diversidade e variabilidade da especie humana a través do traballo colaborativo do alumnado, fortalecendo nel unha actitude positiva e respectuosa cara ás diferenzas, apreciándoas como enriquecedoras.	Expresa recoñecemento de xeito oral ou escrito a diversidade e variabilidade da especie humana no traballo colaborativo		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

<b>Contidos</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- A evolución humana: o proceso de hominización.</li> <li>- A orixe do homo sapiens desde o punto de vista evolutivo.</li> <li>- A árbore filoxenética.</li> <li>- O proceso de humanización.</li> <li>- A adaptación do homo sapiens ao medio: a linguaxe, a técnica e o pensamento abstracto.</li> <li>- O papel da muller na humanización.</li> <li>- A diversidade biolóxica das poboacións humanas.</li> <li>- O papel da herdanza, a cultura e o medio ambiente na mesma.</li> <li>- Significado das variacións físicas das poboacións humanas e a súa importancia para o conxunto da especie.</li> </ul>

<b>UD</b>	<b>Título da UD</b>	<b>Duración</b>
4	Homo cultura: a antropoloxía socio cultural	30

<b>Criterios de avaliación</b>	<b>Mínimos de consecución</b>	<b>IA</b>	<b>%</b>
CA4.2 - Analizar o termo cultura, asumindo a súa importancia social, salientando os axentes e os procesos de endoculturación, distinguindo as achegas das diferentes escolas antropolóxicas, e comprendendo as perspectivas emic e etic.	Analiza forma escrita a complexidade do concepto de cultura e os seus procesos de adquisición.	PE	50
CA4.3 - Comprender, aceptar e valorar a diversidade cultural e as diferenzas sociais, entendendo as implicacións do etnocentrismo e do relativismo cultural, e distinguindo entre multiculturalismo, interculturalismo e transculturalismo.	Mostra unha comprensión e valoración da diversidade cultural diferenciando entre o etnocentrismo, antropocentrismo e eurocentrismo do relativismo cultural		



<b>Criterios de avaliación</b>	<b>Mínimos de consecución</b>	<b>IA</b>	<b>%</b>
CA4.1 - Definir ao ser humano desde a súa dimensión social e cultural, entendendo a súa pertenza a diferentes grupos sociais, e comprendendo a noción de rol social e cultural.	Mostra comprensión oral ou/e escrita da dimensión socio/cultural do ser humano pola súa participación en grupos e desempeño de roles sociais	TI	50
CA4.4 - Describir e entender as producións culturais, tanto materiais como inmateriais, e comprender a importancia da patrimonialización da cultura nas sociedades actuais.	Describe e entende os produtos culturais (materias e inmateriais) e o seu valor como patrimonio na sociedade		
CA4.5 - Entender a importancia da linguaxe e do parentesco en todos os procesos culturais e sociais ao longo do tempo.	Comprende o peso do parentesco na cultura e sociedade		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

<b>Contidos</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- A Antropoloxía sociocultural.</li> <li>- Os métodos de investigación.</li> <li>- As escolas antropolóxicas.</li> <li>- O ser humano como animal social.</li> <li>- O rol social e cultural.</li> <li>- A dimensión social e cultural da linguaxe.</li> <li>- As diferenzas sociais.</li> <li>- Definición de cultura e endoculturación.</li> <li>- A construción social da cultura.</li> <li>- Culturas tradicionais e culturas globalizadas.</li> <li>- A diversidade cultural.</li> <li>- Etnocentrismo e relativismo cultural. A análise da cultura desde as perspectivas emic e etic.</li> <li>- Multiculturalismo, interculturalismo e transculturalismo.</li> <li>- A diversidade cultural sobre o sexo: sexualidade, sexo e xénero.</li> <li>- Os universais culturais.</li> <li>- A produción cultural material e inmaterial.</li> <li>- O hábitat.</li> <li>- Os costumes e tradicións.</li> <li>- As manifestacións culturais.</li> <li>- Antropoloxía do parentesco.</li> </ul>

UD	Título da UD	Duración
5	Traballo de Campo: Galicia	50

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Delimitar e precisar o campo de estudo da antropoloxía, así como a súa metodoloxía e as súas técnicas.	Comprender as técnicas e metodoloxía da Antropoloxía previa realización do traballo de campo	TI	100
CA4.6 - Reflexionar sobre os aspectos propios da cultura e da sociedade galega, desenvolvendo un traballo de campo, desde os puntos de vista etnográfico ou etnolóxico.	Realización dun proxecto cun traballo de campo, individual ou en grupo (etnográfico ou etnolóxico) sobre algún aspecto da cultura / sociedade galega		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> <li>- A Antropoloxía.</li> <li>- Método e técnicas dos estudos antropolóxicos.</li> <li>- A Antropoloxía sociocultural.</li> <li>- Os métodos de investigación.</li> <li>- As escolas antropolóxicas.</li> <li>- A produción cultural material e inmaterial.</li> <li>- O hábitat.</li> <li>- Os costumes e tradicións.</li> <li>- As manifestacións culturais.</li> <li>- Antropoloxía cultural galega e a súa patrimonialización. Etnografía e etnoloxía.</li> </ul>

#### 4.1. Concrecións metodolóxicas

A materia de antropoloxía ten un carácter práctico, holístico, interdisciplinar e crítico. Práctico dado que coa adquisición das ferramentas propias da disciplina (teóricas e metodolóxicas) se busca contribuir a unha comprensión holista e interdisciplinar na comprensión da cultura propia do alumnado. Crítica porque estas ferramentas permiten o cuestionamento con razóns do etnocentrismo/androcentrismo/eurocentrismo desde o relativismo cultura da antropoloxía. Neste sentido a metodoloxía orientase a elaboración como proxecto final dun traballo de campo sobre algún aspecto da cultura propia do alumnado.

Así mesmo, as orientacións metodolóxicas propostas a continuación apuntan á potenciación e consolidación de competencias traballadas xa en etapas educativas anteriores. De acordo con este criterio, as metodoloxías concretas empregadas nesta materia se orientan a:

- Potenciar unha autonomía progresiva, por parte do alumnado, na obtención, análise e procesamento da información referida ás cuestións e problemas propostos.
- Promover o diálogo e o debate horizontal entre iguais como un medio para desenvolver estratexias de

conceptualización, información e comunicación intelectual.

-Manter un modelo de aprendizaxe funcional no cal as nocións que se van adquirindo sexan aplicadas á vida real ou virtual.

-Promover a lectura e análise de textos, así como a composición de textos propios e exposicións orais e escritas.

-Normalizar o uso de vocabulario técnico específico e esixir uns niveis de rigor lóxico e de coherencia argumentativa tanto nas producións orais coma nas escritas.

-Manter unha perspectiva histórica que permita rastrexar as orixes das cuestións antropolóxicas sometidas a elaboración, análise ou debate

-Ofrecer instrumentos e estratexias de autoanálise e autoavaliación para detectar os avances e carencias no proceso de aprendizaxe.

-Actuar seguindo pautas de estándares profesionais na esixencia do traballo individual e colectivo: puntualidade, dedicación, actitude, rendementos, seguimento das instrucións de traballo, resultados materiais e formais, etc.

Ao inicio de cada UD se expoñerán os instrumentos de avaliación e ponderación. Cada UD comenza cunha breve actividade na que se avaliarán os coñecementos previos do alumnado para organizar significativamente os proxectos e traballos en grupo. Se traballara en grupos pequenos e grandes realizando tamén tarefas individuais. Cada proba ou taboa de indicadores ou proxecto contara cunha rúbrica concreta e específica traballada nas aulas.

Na avaliación continua da materia se utilizarán polo tanto unha ampla e diversa variedade de situacións e tarefas nas que se avaliara tamén os procesos de aprendizaxe, xenerando e ofrecendo propostas de mellora e recuperación.

## 4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Apuntamentos do profesor
Caderno de campo
Libro e materias de lectura. Artigos relevantes
Aula virtual da materia.
Ordenador conectado a internet, proxector, altavoces.

Cada sesión terá lugar nun aula no centro cun ordenador conectado a internet e unha pantalla n proxector e sonido, Os pupitres individuais serviran tanto para o traballo individual como para conformar diversos grupos segundo as necesidades de cada UD. Os apuntamentos do profesorado servirán de base ao traballo da materia xunto aos libros e materias de lectura (artigos), visionados de videos explicativos, charlas TED... que se utilizarán para afianzar conceptos, ofrecer exemplos e ofertar lecturas adicionais ou voluntarias. O caderno de campo servirá de base do traballo de campo do proxecto final. Na aula virtual se terán todos os materiais como repositorio ou biblioteca da materia, podendo servir como recurso de avaliación e instrumento de comunicación.

## 5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Proba escrita tras o visionado dunha curta de contido etnográfico que consistirá en cuestións concretas sobre o observado no audiovisual e un breve comentario crítico para determinar tanto a comprensión da diversidade cultural, a expresión escrita e o grao de familiaridade cos conceptos antropolóxicos. Esta proba serviranos para determinar o nivel de profundización que se pode proxectar na programación de cara a traballar de xeito significativo co alumnado, e ao mesmo tempo sêrvenos para determinar calquera tipo de necesidade de aprendizaxe que necesitemos localizar de cara a desenvolver a materia durante o curso. Cun rúbrica o profesor avaliara ase mesmo a autonomía do alumnado no uso das TICs nas dúas primeiras semanas do curso.

Dado o carácter reducido do grupo de alumnado, revisarase cada informe individualizado que recolle XADE.

## 5.2. Criterios de cualificación e recuperación

### Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	Total
<b>Peso UD/ Tipo Ins.</b>	<b>10</b>	<b>10</b>	<b>20</b>	<b>20</b>	<b>40</b>	<b>100</b>
<b>Proba escrita</b>	67	0	33	50	0	<b>23</b>
<b>Táboa de indicadores</b>	33	100	67	50	100	<b>77</b>

### Criterios de cualificación:

1. As probas escritas, calquera que sexa o seu formato (comentario de texto, composición, argumentación escrita...), suporá o 40 % da cualificación global (ata 4 puntos, media aritmética de dúas probas por trimestre) Esta proba será traballada tamén nas táboas de indicadores.
  2. Os traballos en grupo que se propoñan que se avaliarán como proba escrita ou taboa de indicadores suporán un 40% na cualificación. Poderán realizarse varias por trimestre e a súa puntuación será acumulativa.
  3. As intervencións orais baseadas nunha argumentación clara, coherente, respectuosa das ideas, así como a implicación baseado no esforzo persoal á hora da responsabilidade co traballo diario da materia suporá un 20%.
  4. Actividades voluntarias (aula virtual, lecturas...) para redondear ou subir a nota.
- Á nota de cada avaliación se lle aplicarn as seguintes regras de redondeo: (1) Ao enteiro superior máis próximo no caso de que a cifra das décimas sexa igual ou superior a 5 (un 4.5 ou un 4.6 se redondean ao 5). (2) Ao enteiro inferior máis próximo no caso de que a cifra das décimas sexa inferior a 5 (un 4.4 ou un 4.3 se redondean ao 4) .

### Criterios de recuperación:

O alumnado que non supere algunha avaliación será convocado, ao inicio da seguinte, a unha proba escrita que versará sobre os contidos específicos da avaliación non superada. Ademais, abriranse prazos para que poida entregar as tarefas pendentes, ou repetilas, no caso de ser preciso. A cualificación será o resultado de aplicar os instrumentos de avaliación referidos.

O alumnado que non superou as avaliacións parciais, terá que presentarse á proba final (proba escrita), que versará sobre os contidos específicos daquelas avaliacións que ten suspensas.

A cualificación da avaliación ordinaria será calculada como media aritmética das cualificacións das avaliacións parciais superadas, sen aplicar o redondeo, e a cualificación da proba final correspondente ás avaliacións non superadas.

Dado que a cualificación da avaliación ordinaria é numérica exacta, aplicarase ao resultado Borrador final o redondeo detallado na programación.

Entenderase superada a materia cando a cualificación da avaliación ordinaria sexa igual ou superior a 5.

A partir do 5 de xuño darase prioridade á realización de actividades de apoio, de reforzo e de recuperación para o alumnado con materias sen superar e preparación das probas extraordinarias.

O alumnado que non superou a materia na avaliación ordinaria será convocado a unha proba extraordinaria, que versará sobre a totalidade dos contidos expostos, e que se realizará no mes de xuño, nas datas determinadas pola dirección do centro segundo estableza a Orde pola que se aproba o calendario escolar para cada curso.

A cualificación da avaliación extraordinaria estará composta exclusivamente polo resultado da proba escrita (aplicarase ao resultado final o redondeo detallado na programación). O alumnado supera a materia cando acada una cualificación igual ou superior a 5, unha vez aplicado o redondeo.

### 5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Realizaráselle ao alumnado unha proposta de traballo completo no que se desenvolvan os criterios mínimos exisibles en cada unidade didáctica.

O departamento de Filosofía propondrá na aula virtual un plan de traballo con expresión dos contidos mínimos exisibles e as actividades recomendadas. Os instrumentos de avaliación a empregar serán Táboas de Indicadores (TI) sobre as actividades propostas na aula virtual e Probas Escritas (PE).

No caso de non superar as probas o alumnado será convocado a unha proba final que se adecuará ás datas previstas para a ABAU e que versará sobre a totalidade dos contidos. Neste caso a cualificación estará composta exclusivamente polo resultado da proba final (PE) proposta.

A aula virtual xogara un papel esencial no seguimento, avaliación e recuperación da materia. De ser preciso, programaranse clases fóra do horario lectivo (presenciais e/ou telemáticas) para facilitar o progreso do alumnado

### 6. Medidas de atención á diversidade

Son medidas de atención á diversidade as actuacións, estratexias e/ou programas destinados a proporcionar unha resposta axustada ás necesidades educativas do alumnado (Artigo 7, Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia en que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación e a ORDE de 8 de setembro de 2021 de atención á diversidade).

De ser preciso, desenvolveranse as seguintes medidas de atención á diversidade:

Ordinarias. Aquelas que faciliten a adecuación do currículo, sen alteración significativa dos obxectivos, contidos nin criterios de avaliación, ao contexto do centro e ás características do alumnado. Teñen como finalidade dar resposta ás diferenzas en competencia curricular, motivación, intereses, relación social, estratexias, estilos e ritmos de aprendizaxe, e están destinadas a facilitar a consecución dos obxectivos e competencias establecidas nas diferentes ensinanzas.

- Adecuación da xestión da aula ás características do alumnado, procurando a participación, o acceso aos recursos, favorecendo a convivencia e aprendizaxe compartida.

- Adecuación da programación didáctica ao alumnado e circunstancias do seu contorno. Logo de identificadas as barreiras (accesibilidade física, sensorial, cognitiva e emocional) deseñaranse actividades partindo dos principios do deseño universal de aprendizaxe para que as aprendizaxes sexan accesibles. Borrador - Metodoloxías baseadas no traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxes por proxectos.

- Adaptación dos tempos, dos instrumentos e dos procedementos de avaliación ás circunstancias do alumnado, tales como, forma de comunicación co alumnado, secuenciación de tarefas, verificación da comprensión das tarefas, dispoñibilidade dos recursos tecnolóxicos, concesión do tempo necesario. Aplicaranse as propostas recollidas nos plans, proxectos, programas, guías e protocolos elaborados pola Consellería.

- Aulas de atención educativa e convivencia. No caso de ser preciso derivar alumnado, o profesorado proporcionará as tarefas que debe realizar, que serán corrixidas e avaliadas.

- Reforzo educativo. Posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto como se detecten dificultades no progreso do alumnado.

- Programas de enriquecemento curricular para o alumnado que presenta altas capacidades intelectuais.

Extraordinarias. Aquelas dirixidas a dar resposta ás necesidades educativas do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo que poden requirir modificacións significativas do currículo ordinario e/ou supor cambios esenciais no ámbito organizativo, así como, de ser o caso, nos elementos de acceso ao currículo o una modalidade de escolarización. Aplicaranse logo de esgotadas as de carácter ordinario ou por resultaren insuficientes.

O alumnado con necesidade específica de apoio educativo é aquel que require unha atención educativa diferente á ordinaria, por presentar necesidades educativas especiais, por atraso madurativo, por trastornos do desenvolvemento da linguaxe e da comunicación, por trastornos de atención ou de aprendizaxe, por descoñecemento grave da lingua de aprendizaxe, por se atoparen en situación de vulnerabilidade socioeducativa, polas súas altas capacidades intelectuais, por se teren incorporado tarde ao sistema educativo ou por condición persoais ou de historia escolar.

O alumnado que presenta necesidade educativas especiais é aquel que afronta barreiras que limiten o seu acceso, a súa presenza, a súa participación ou a súa aprendizaxe, derivadas de discapacidade ou de trastornos graves de conduta, da comunicación e da linguaxe, por un período da súa escolarización ou ao longo de toda ela, e que require determinados apoios e atención educativas específicas para a consecución dos obxectivos de aprendizaxe adecuados ao seu desenvolvemento.

-Flexibilización da duración do período de escolarización na etapa de bacharelato. Dirixido a alumnado con altas capacidades intelectuais ou alumnado con necesidades educativas especiais.

-Atención educativa ao alumnado que, por circunstancias diversas, presenta dificultades para unha asistencia continuada ao centro. O docente coordinado polo profesorado titor e co asesoramento da xefatura do departamento de orientación, elaborará unha proposta de Borrador actividades educativas empregando medios telemáticos para a entrega, seguimento e avaliación e adoptará medidas que promovan a súa inclusión.

O docente colaborará co profesorado titor e coa xefatura do departamento de orientación na planificación e desenvolvemento de actuacións destinadas ao axuste dos procesos de ensino e aprendizaxe.

A avaliación inicial permitirá adaptar as ensinanzas ao alumnado e facilitar a debida progresión na súa aprendizaxe.

No proceso de avaliación promoverase o uso de instrumentos de avaliación variados, diversos, flexibles e adaptados ás distintas situacións de aprendizaxe que permitan a valoración obxectiva do alumnado e garantan que as condicións de realización dos procesos asociados á avaliación se adapten ás necesidades do alumnado con necesidade específica de apoio educativo.

### 7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5
ET.1 - Comprensión lectora	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita	X	X	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual	X	X	X	X	X
ET.4 - Competencia dixital	X	X	X	X	X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial	X	X	X	X	X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico	X	X	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores	X	X	X	X	X
ET.8 - Igualdade de xénero	X	X	X	X	X
ET.9 - Creatividade	X	X	X	X	X

#### Observacións:

O carácter holístico e multidisciplinar da antropoloxía fai desta materia o instrumento axeitado para concretar a maioría dos elementos trasversais do curriculum. O fai ao educar no relativismo cultura dende unha perspectiva aberta, ética e democrática. Se sinalan a continuación a contribución concreta:

1. A lectura e visionado de material etnográfico dunha ampla diversidade de culturas contribuirá na fomentos da lectura e comunicación audiovisual así como na visión crítica da propia identidade, tanto cultural como de xénero-
2. Elaboración de traballos en grupo contribuirá no fomento do espírito emprendedor e a creatividade, así como na educación dixital
3. As visitas aos museos antropolóxicos contribuirá na comprensión crítica da propia cultura e identidade
4. O proxecto final de traballo de campo sobre un aspecto da cultura do alumnado galego permite implementar dun xeito autónomo a observación crítica dos elementos da cutura e sociedade propia.

## 7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visita Museo pobo galego en Compostela	Visita guiada con actividades como exemplo do método etnográfico		X	
Salidas traballo de campo	Exemplos de observación participación de rituais (misa, funeral, boda) e festas	X	X	X
Visita Piornedo e castro Navia de Suarna (Vilela) e Vilalonga	Piornedo: exemplo cultura campesina. Castro Navia (Vilela): cultura castrexa			X

### Observacións:

No primeiro e segundo trimestre se realizara:

\*Unha visita á DOMUS, casa do home, próxima ao centro educativo, para coñecer a exposición de sucesivos homínidos da nosa cadea evolutiva.

\* Unha visita ao museo do pobo galego e as pallozas de Piornedo e castro celta en Navia de Suarna Ou Baroña en Porto do Son. Exemplos de método etnográfico (Museos) e arqueolóxico (castro).

Saídas no primeiro e segundo trimestre a rituais ou festas no entorno rural e urbano do instituto. Utilización e aprendizaxe do caderno de campo na observación participante.

Terceiro trimestre: saídas organizadas por grupos do proxecto final de traballo de campo.

A olimpiada filosófica é una iniciativa educativa que pretende chegar a Filosofía ao alumnado de diferentes xeitos, e que ten como obxectivo fomentar o espírito crítico, o coñecemento e respecto de todo o alumnado galego que cursa materias do Departamento de Filosofía. Moi acaído este ano o tema a tratar, Fronteiras e xustiza global. Participaremos na modalidade de fotografía.

## 8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas a partir dos elementos do currículo.
9. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final
Metodoloxía empregada
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas
5. Adecuación dos materiais didácticos utilizados
7. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.
4. Adecuación da secuencia de traballo na aula.
6. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.

Medidas de atención á diversidade
8. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación
10. Adecuación do desenvolvementos dos contidos ao ritmo de aprendizaxe do alumnado

**Descrición:**

Cada indicador valorarase nunha escala do 1 ao 4, indicando o 1 a menor consecución e o 4 a maior. Os resultado desta avaliación recolleranse na memoria final de curso e poñerase en coñecemento na reunión do Departamento para poder incorporar melloras en vindeiros cursos.

**8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora**

Farase un seguimento a través da aplicación Proens dúas veces por avaliación, correspondendo coas dúas unidades didácticas que se desenvolven en cada unha, para poder adiantarnos aos cambios no proceso de ensino aprendizaxe. Estes seguimentos faranse de xeito individual e poñeranse en común nas reunións de departamento así como nos departamentos de coordinación do bacharelato do instituto.

Neste seguimento terase en conta:

1. Se a sesión prevista por UD foi adecuada.
2. O grao de cumprimento do desenvolvemento das UD.
3. Propostas de mellora
4. Concreción das propostas de mellora no propio curso académico e para materializar en cursos vindeiros.

E as ferramentas a empregar para valorar o grao de cumprimento do puntos anteriores serán:

- Diario de aula.
- Rúbrica de autoavaliación para cuantificar o grao de consecución de obxectivos, criterios de avaliación e contidos.
- Estatísticas de resultados.

Borrador - Cuestionarios e enquisas ao alumnado.

**9. Outros apartados**